

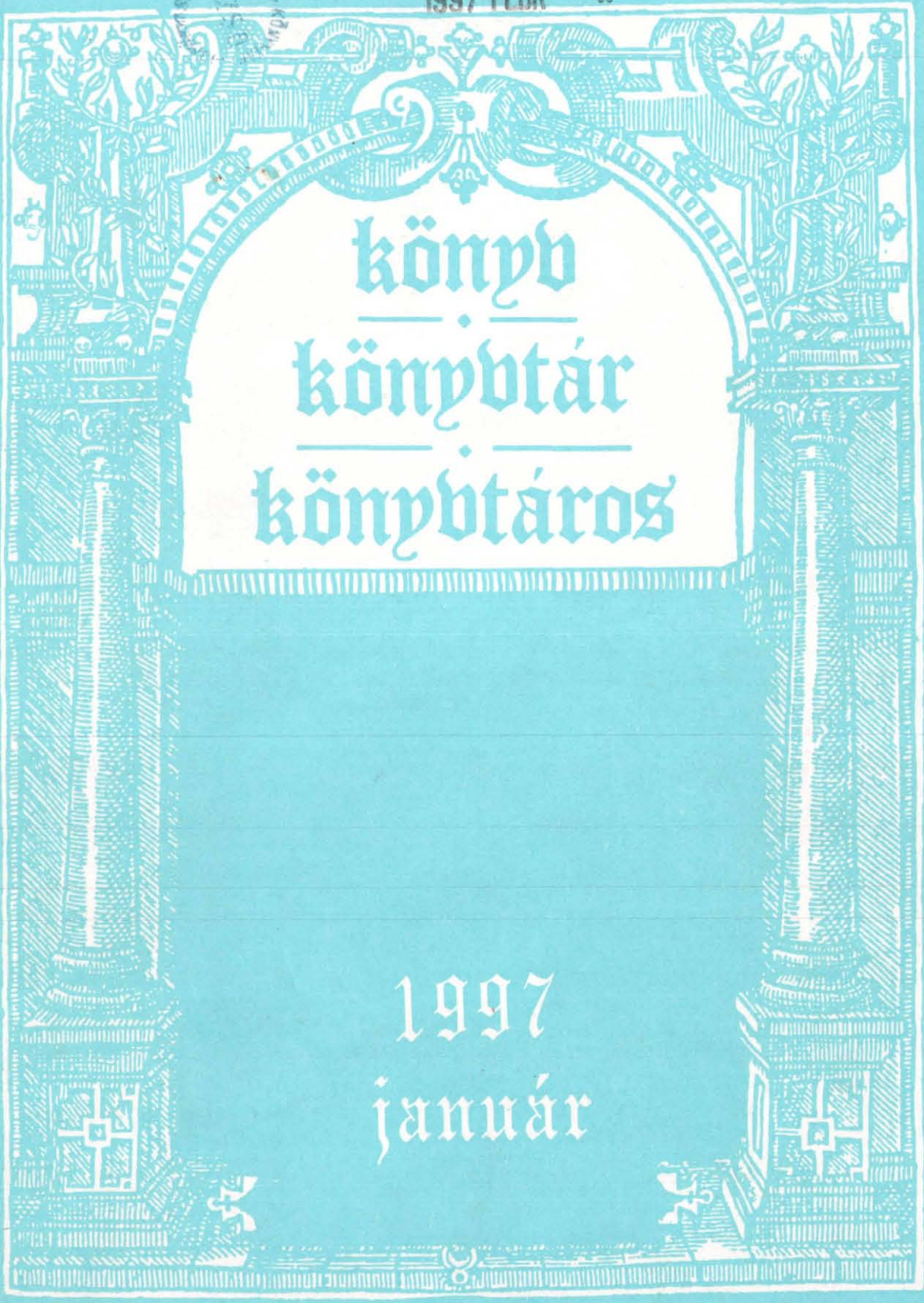
2-2570(2)

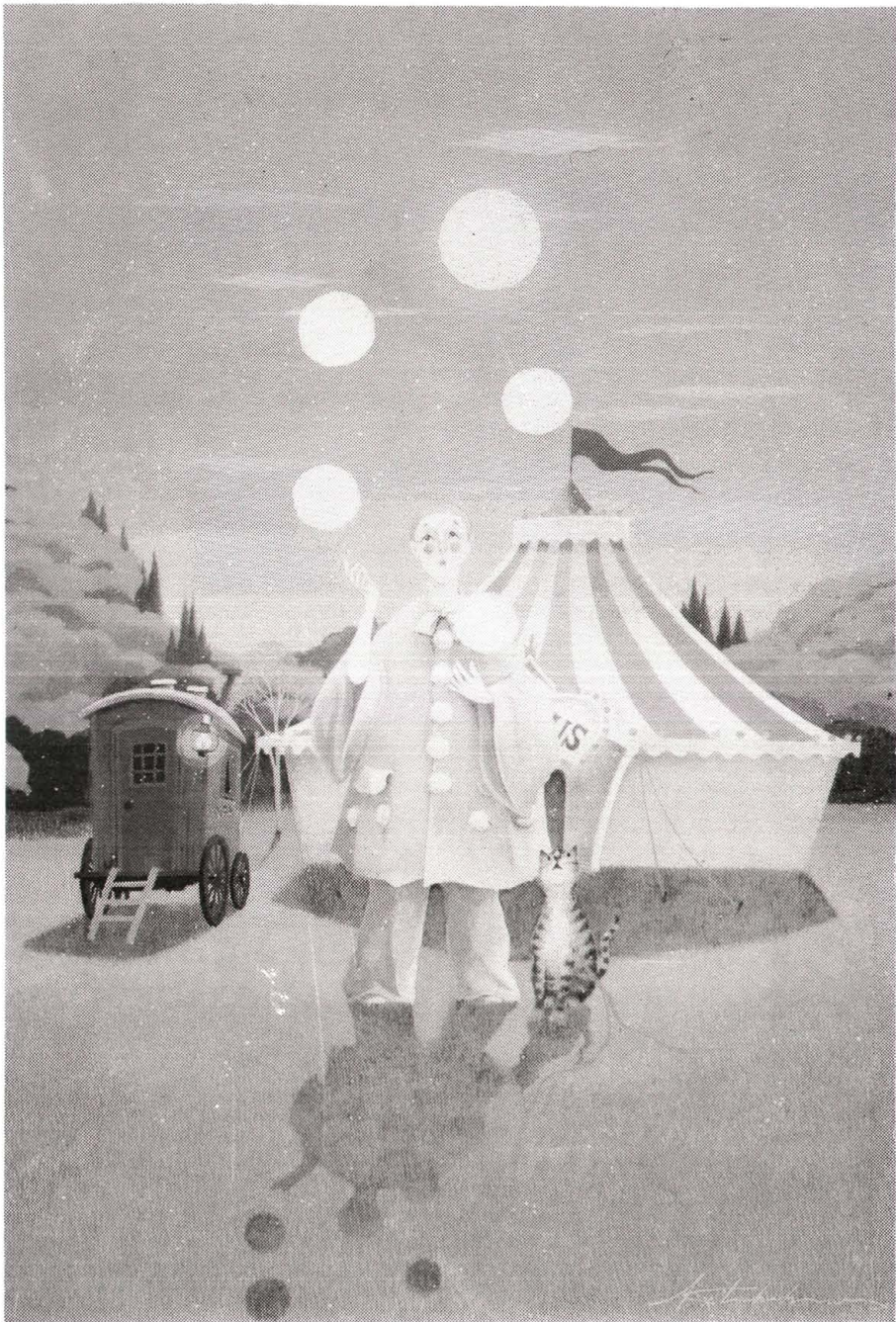
NY. SZ. KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁR

1997 FEBR 4

könyv
könyvtár
könyvtáros

1997
január

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1997. január

Tartalom

Könyvtárpolitika

A könyvtári ellátásról szóló törvénytervezet koncepciója	3
MKE Küldöttközgyűlés	
Vajda Erik: Elnöki beszámoló	24
Ottovay László: Főtitkári beszámoló	33
Gellér Ferencné: Tanácselnöki beszámoló	38
Tóth Gyula: Ellenőrző bizottsági elnöki beszámoló	42

Könyv

Werner Ákos: Kamarás István: Olvasatok	46
---	----

Műhelykérdések

Kiss Istvánné: T.Q.M. és teáscsésze	48
A Könyvtári és Informatikai Kamara hírei	56
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	57

E számunk illusztrációit a *Fairy Tales and Fantasies*-ből válogattuk.

From the contents

Draft concept of the new library law (3);

Account on the general assembly of the Association of Hungarian Librarians (report of the president, general secretary, heads of the council and control commission) (24).

Cikkeink szerzői

Gellér Ferencné, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár igazgatója; *Kiss Istvánné*, a Debreceni Városi Könyvtár igazgatóhelyettese; *Ottovay László*, az OSZK főosztályvezetője; *Tóth Gyula*, a BDTF professzora; *Vajda Erik*, az MKE elnöke

Szerkesztőbizottság:

Poprády Géza, dr. Skaliczki Judit, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdatájában

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 97.007

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

A könyvtári ellátásról szóló törvénytervezet koncepciója*

Bevezetés

Az információs társadalom és a demokratikus jogállam működésének egyik alapfeltétele egy olyan intézményrendszer, amelyen keresztül az információk szabadon, bárki számára hozzáférhetőek.

Mindig is a könyvtár volt az az intézménytípus, amelyben dokumentumokat és információkat gyűjtöttek, feltártak, rendszereztek és szolgáltattak. Felbecsülhetetlen nemzeti értékeket, az egyetemes kultúrához kapcsolódó dokumentumokat, gyűjteményeket őriznek könyvtáraink. Mind a múlt, mind a jelen és a jövő társadalmának működését meghatározza a korszerű könyvtári ellátás biztosítása. A könyvtári ellátásnak segítenie kell az oktatásügy egészét, a kutatás-fejlesztést, a közművelődést, a kikapcsolódást, a művészeti életet, a gazdaságot. A könyvtári ellátás fenntartása és fejlesztése tehát az állampolgár és a társadalom egésze szempontjából is szükséges, ezért a könyvtári és információs szolgáltatások *kiemelt állami fenntartása stratégiai jelentőségű*. A könyvtári rendszernek az állampolgárok érdekeit kell szolgálnia.

A könyvtári és könyvtári információs rendszer a nemzeti információs rendszer része, fejlődését meghatározza az elektronizáció, a számítás- és kommunikációtechnika fejlődése, a globális, elektronikus vagy digitális és virtuális könyvtár kialakulása. A könyvtári információs rendszer tagjait a Nemzeti Informatikai Stratégia alapján informatikai hálózatba kell szervezni. A könyvtári hálózatra alapozva ki kell építeni az ország minden települését magába foglaló egységes informatikai rendszert, amely az oktatási-kulturális célokon túl a gazdasági és társadalmi felzárkóztatás elengedhetetlen eszköze.

A szabályozás indoklása

Az 1980-as évek végétől kezdődően, a Magyarországon bekövetkezett rendszerváltás következtében olyan nagyjelentőségű társadalmi, politikai és gazdasági változások történtek, amelyek megkövetelik a kulturális terület, jelen esetben a könyvtári ellátás (amely magában foglalja a teljes könyvtári információ ellátást is) újragondolását. A hatályos szabályozást erőteljesen meghaladták mind a társadalmi, mind a szakmai változások.

---

* Az MKM Miniszteri értekezlete december 9-én megtárgyalta és elfogadta.

A megváltozott társadalmi és gazdasági körülmények miatt a jelenlegi jogi szabályozás és a gyakorlat között nagy az ellentmondás, az érvényben lévő rendelkezések gátolják a könyvtárak korszerű munkáját.

Az újraszabályozásnak egyrészt azt kell rögzítenie, hogy az állampolgár milyen módon juthat hozzá információhoz és könyvtári dokumentumokhoz, másrészt azt, hogy az állami, az önkormányzati szervek, a gazdasági és az egyéb szervezetek által fenntartott könyvtárak milyen feltételek és szabályok szerint végezzék nyilvános könyvtári tevékenységüket.

Az új törvény megalkotását az is indokolja, hogy az elmúlt években több olyan törvény született, amely érinti a könyvtárügyet. Ilyen a közoktatási, a felsőoktatási, az adatvédelmi, az önkormányzati, a hatásköri, az államháztartási, a közalkalmazotti, valamint a nemzetiségi és etnikai törvények hatálybalépése. Jogharmonizációra kell törekedni a készülő közművelődési, múzeumi és a közhasznú magánszervezetekről szóló (non profit) törvények tervezeteivel is.

Jelentősen meghatározza a készülő törvényt az Államháztartásról szóló – többször módosított – 1992. évi XXXVIII. törvény és az ahhoz kapcsolódó egyes törvényi rendelkezések. A könyvtárak és a könyvtári rendszer finanszírozásának az ott megfogalmazott elveket és szabályozást kell követnie.

A törvény megalkotásának szükségességéről a 1062/1996.(VI.4.) kormányhatározat rendelkezik, melyhez kapcsolódik a hároméves megállapodást rögzítő 1067/1996.(VI.19.) kormányhatározat. A kormányprogramnak megfelelően a kormány 1996. évi munkaterve előírja a könyvtári törvény tervezetének elkészítését.

Az új könyvtári törvény történeti előzménye hazánkban a XIX. századra nyúlik vissza. Az 1897. évi XLI. törvény „A nyomdatermékek tudományos célokra szolgáló köteles példányainak beszolgáltatásáról” szöveget. 1929-ben lépett hatályba a XI. törvény „A múzeum-, könyvtár-, és levéltárügy némely kérdéseinek rendezéséről”. Az 1956. évi szabályozás után 1976-ban lépett hatályba a még ma is érvényben lévő törvényerejű rendelet és ennek végrehajtási rendelete, valamint 1978-ban a kulturális miniszter rendelete. Ezek határozták meg a könyvtárak feladatait, a könyvtári szolgáltatásokat, tevékenységeket, a könyvtári együttműködést, a könyvtári állomány védelmét; rendelkeztek a nemzeti könyvtár, a felsőoktatási könyvtárak, a közművelődési, a szak- és az iskolai könyvtárak feladatairól, a könyvtárak fenntartásáról és felügyeletéről, a könyvtári rendszer szervezetéről és működéséről.

Mivel hazánk az Európai Unió teljes jogú tagságára törekszik, jogrendszerünkbe be kell építeni más nemzetközi egyezmények előírásait is, és velük harmonizációra kell törekednünk, nemcsak jogi, hanem könyvtár szakmai kérdésekben is.

Fontosabb nemzetközi egyezmények: Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (ENSZ Közgyűlés, 1948. 22. cikkely), a Gazdasági, Szociális, Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (ENSZ Közgyűlés, 1966. 2200. határozat), az UNESCO manifesztuma a közművelődési könyvtárakról (1994.).

Az EU dokumentumok közül az Európai Közösségek (később: Európai Unió) Bizottsága (Commission), Tanácsa (Council) és az Európa Parlament könyvtárakat érintő, illetve a könyvtárüggyel érintkező javaslatait, tanulmányait

kell számba vennünk. Ezek: Az európai szakinformációs piac fejlesztéséről kidolgozott program (Európa Parlament, 1984.), A könyv: Európa kulturális életének vitathatatlan része (EU Bizottság, 1989.), A könyvtárközi kölcsönzés és a szerzői jogok (EU Bizottság, 1992.), A copyright és más kapcsolódó jogok (EU Bizottság, 1993.), A könyvtári törvénykezés reformja Közép-Európában (EU Tanács, 1996.).

Az Alkotmány felsorolja az alapvető jogokat, amelyek közül az alábbiak érintik az állampolgárok jogait a könyvtári ellátás keretében:

- a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságának a joga,
- a közérdekű adatok megismerésének joga,
- a férfiak és nők egyenjogúsága minden kulturális jog tekintetében,
- minden gyermeknek joga van az állam és a társadalom részéről arra a gondoskodásra, amely a megfelelő szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges,
- a nemzeti és etnikai kisebbségek joga saját kultúrájuk ápolására, anyanyelvük használatára, az anyanyelvű oktatásra,
- a művelődéshez való jog,
- a tudományos és művészeti élet szabadságának, a tanszabadságnak és a tanítás szabadságának joga.

A nemzetközi szerződésekkel összhangban a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény szerint az országgyűlés *törvényben* állapítja meg az állampolgárok alapvető jogait és kötelességeit, ezek feltételeit és korlátait, valamint érvényre juttatásuk eljárási szabályait.

Tehát *törvényi szintű szabályozásra van szükség* és e törvénynek rendelkeznie kell:

- az állampolgárok információhoz, művelődéshez, kikapcsolódáshoz való jogának érvényesítése érdekében szükséges nyilvános könyvtári feladatokról,
- a könyvtárak megfelelő működési feltételeit biztosító fenntartói feladat- és hatáskörökről,
- a nyilvános könyvtárak és fenntartóik feladatellátási kötelezettségeinek teljesítését lehetővé tevő pénzügyi feltételekről,
- a könyvtárak információs-technológiai fejlesztésének pénzügyi lehetőségeiről,
- azoknak a könyvtári és információs szolgáltatásoknak a finanszírozásáról, amelyek üzleti alapon nem működhetnek,
- a könyvtárak rendszerként való működését szolgáló szakmai feladatokról,
- a könyvtári ellátáshoz szükséges kötelezpéldány-szolgáltatásról,
- a könyvtárak megfelelő szakmai működését biztosító könyvtárosok szakmai követelményeiről, alkalmazási feltételeiről,
- a törvényben megállapított kötelezettségek nem teljesítésének jogkövetkezményeiről, szankcióiról.

Az új törvény megfogalmazása során meg kívánjuk őrizni mindazon értékeket, amelyek a magyar könyvtárügy sok évtizedes története során kialakultak:

- a könyvtárainkban őrzött jelentős gyűjteményeket, melyek a nemzeti örökség részei,
- a könyvtárak széleskörű és magasszintű szolgáltatásait,

- a könyvtárak részvételét a hazai és nemzetközi szakmai együttműködésben,
- a terület egységes szakmai felügyeletét a művelődési tárca irányítása alatt.

Ugyanakkor a törvény lehetőségeivel nem csupán megtartani, de fejleszteni is kívánjuk a hazai könyvtári ellátást.

A törvény javasolt szerkezete

I. Általános rendelkezések

1. A törvény célja
2. A törvény hatálya
3. Alapelvek

II. A könyvtárhasználók jogai és kötelezettségei

III. A könyvtári ellátás rendszere és fejlesztése

1. A rendszer működtetésének és fejlesztésének alapelvei
2. A rendszer elemei
  - 2.1. Központi szolgáltatások
  - 2.2. Köteleespéldány-szolgáltatás
  - 2.3. Nyilvános könyvtárak
  - 2.4. A nyilvános könyvtárak fenntartóinak feladat- és hatásköre
3. Irányítás, felügyelet és finanszírozás

IV. A nemzeti könyvtár

V. Szakterületi könyvtári ellátás

1. A szakterületi könyvtári ellátást nyújtó könyvtárak feladatai
2. Az országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak felsorolása

VI. A lakóhelyi és területi könyvtári ellátás

1. A lakóhelyi könyvtári feladatok
  - 1.1. Községi könyvtárak
  - 1.2. Városi könyvtárak, fővárosi könyvtár
2. A területi könyvtári ellátást nyújtó megyei könyvtárak

VII. A könyvtári alkalmazottak

VIII. Zárórendelkezések

1. Értelmező rendelkezések
2. Hatálybalépés
3. Átmeneti rendelkezések
4. A művelődési és közoktatási miniszter felhatalmazása végrehajtási szabályok, szakmai követelmények és normatívák kiadására
5. A törvény által érintett jogszabályok változása

I. Általános rendelkezések

1. A törvény célja

Biztosítani az állampolgároknak a könyvtári dokumentumokhoz, információkhoz és szolgáltatásokhoz való szabad hozzáférés jogát, szabályozni az e jogokkal összefüggő kérdéseket.

Megfogalmazni azokat a jogi és finanszírozási biztosítékokat, amelyek a hatékony könyvtári ellátás működtetését és fejlesztését lehetővé teszik.

Központi támogatással lehetővé tenni, hogy a használók érdekében megfelelő számú könyvtár vehessen részt a nyilvános könyvtári ellátásban.

2. A törvény hatálya

A törvény hatálya a nyilvános könyvtárakra terjed ki.

Ezek: nemzeti könyvtár, lakóhelyi könyvtárak, az e törvényben felsorolt országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak. Továbbá azok az egyházi és egyéb könyvtárak, melyeket fenntartóik nyilvánosnak minősítettek és eleget tesznek a nyilvánosság követelményeinek. A törvény egyes rendelkezései vonatkoznak azokra a nem nyilvános könyvtárakra, amelyeknek állománya a nemzeti és egyetemes kulturális örökség része.

Kiterjed a törvény hatálya a nyilvános könyvtárak használóira, alkalmazottaira, fenntartóira és a kötelezpéldány-szolgáltatókra.

3. Alapelvek

Az információhoz, a könyvtári dokumentumokhoz, szolgáltatásokhoz való jog megilleti a magyar állampolgárokat és a Magyarország területén tartózkodó külföldi személyeket; nemre, korra, világnézetre, nemzetiségi, etnikai, vallási, nyelvi és társadalmi helyzet szerinti hovatarozásra való tekintet nélkül. Bármilyen *hátrányos* megkülönböztetés jogtalan. A pozitív diszkrimináció nem sérti a törvényt.

E jog gyakorlását a nyilvános könyvtárak rendszere teszi lehetővé.

A nyilvános könyvtári ellátásért az állam (közvetve és közvetlenül) és a helyi önkormányzatok felelősek, ezért ezen könyvtárakat a központi költségvetésből, ill. a helyi önkormányzatok költségvetéséből kell (döntő mértékben) fenntartani. Amennyiben egy könyvtárat fenntartója nyilvánosnak minősít és a nyilvánosság követelményeinek eleget is tesz (lásd. 12. oldal), központi támogatás igénylésére jogosult. A központi költségvetési és helyi önkormányzati források kiegészülhetnek a könyvtári szolgáltatások bevételeivel, valamint a nem állami, ill. nem önkormányzati fenntartó pénzügyi kötelezettségvállalásával, továbbá a lakossági hozzájárulásokkal, valamint a civil szervezetek, alapítványok és közalapítványok, gazdasági társaságok és a magánmecenatúra forrásaival.

Az állami és az önkormányzati fenntartású könyvtár – tevékenysége során – nem lehet elkötelezett egyetlen vallás, világnézet, vagy politikai irányzat mellett sem, biztosítania kell az ismeretek, az információk tárgyilagos, többoldalú közvetítését.

A nyilvános könyvtár a szolgáltatásaival megvalósítandó célkitűzését – a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően – küldetésnyilatkozatban (mission statement) teszi közzé.

A nyilvános könyvtárak helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek. A törvény szabályozza a könyvtári tagsággal járó kötelezettségeket és jogokat (a beíratkozási/regisztrációs díjat, az ezek ellenében igénybevehető szolgáltatások körét és a térítéses szolgáltatásokat).

II. A könyvtárhasználók jogai és kötelezettségei

A könyvtárhasználó jogosult a nyilvános könyvtárak szolgáltatásainak igénybevételére. Megilleti, hogy az adott könyvtár közvetítésével megismerje és igényelhesse a könyvtári rendszer szolgáltatásait.

A könyvtárhasználónak joga van megismerni a könyvtár használati szabályzatát, az igénybe vehető ingyenes és térítéses szolgáltatások körét.

A könyvtárhasználót *ingyenesen* illeti meg a könyvtár látogatása és a helyben nyújtott *alapszolgáltatások* igénybevétele.

A 14 éven aluliak mentesülnek a beíratkozási díj megfizetése alól.

A könyvtárhasználónak a könyvtárban regisztráltatnia kell magát annak érdekében, hogy igénybe vehesse az ingyenes alapszolgáltatásokon kívüli szolgáltatásokat.

A regisztráció során a könyvtárhasználó csak azokat az azonosító adatait köteles megadni és igazolni, amelyek a gyűjtemény védelmét szolgáló esetleges jogi eljáráshoz szükségesek.

A könyvtárhasználó köteles:

- a könyvtár nyilvántartásában szereplő személyi adataiban bekövetkezett változást bejelenteni,
- a könyvtár használati szabályzatát betartani és az abban foglalt felelősséget vállalni.

A könyvtárhasználónak jogában áll a könyvtár szolgáltatásairól véleményt nyilvánítani, illetve kifogást emelni, ha vele szemben a könyvtár megsérti a nyilvánosság elvét.

A könyvtárhasználó javasolhatja a könyvtár használati szabályzatának módosítását.

A könyvtárhasználók jogai a gyűjtemény védelme érdekében esetenként korlátozhatók (korhatár, ill. állomány- és gyűjteményvédelmi szempontok stb. szerint), amelyeket a könyvtár használati szabályzatában rögzíteni kell.

III. A könyvtári ellátás rendszere és fejlesztése

1. A rendszer működtetésének és fejlesztésének alapelvei

Az ország könyvtári rendszere felöleli az országban működő valamennyi könyvtárat. Az állampolgár megfelelő könyvtári ellátása érdekében minden könyvtártípus egyaránt fontos, amelynek szolgáltatására a könyvtárhasználónak szüksége van. Ugyanakkor a különböző típusú könyvtárak a rendszerben más és más szerepet töltenek be. A könyvtári rendszer tagjai: az általános iskolai, a középiskolai, a főiskolai és egyetemi könyvtárak, egyházi könyvtárak, a különböző intézmények, egyesületek, köztisztviselők, gazdálkodó szervezetek könyvtárai, a munkahelyi könyvtárak, és az e törvényben kötelezően nyilvánosnak minősített nemzeti könyvtár, lakóhelyi könyvtárak, országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak.

Az egy-egy könyvtártípusra vonatkozó fenntartói kötelezettségről különböző (közoktatási, felsőoktatási, akadémiai, költségvetési stb.) törvények rendelkeznek. A szaktörvény feladata viszont, hogy egyrészt – az államháztartási reform és a kormányprogram elvárásainak megfelelően – meghatározza az ellátandó állami és önkormányzati feladatokat, másrészt a rendszerszerű működést garantálja.

A könyvtár szolgáltatásainak csak egy részét képezik a közvetlenül a saját állományra épülő szolgáltatások. Az ellátás rendszerszerű működése éppen azt teszi lehetővé, hogy az egyes könyvtárakhoz forduló használók hozzáférhessenek a rendszer valamennyi tagjának a szolgáltatásaihoz.

A rendszeren belül a tagok különféle kapcsolatokba léphetnek egymással. A könyvtári rendszer működése szempontjából egyaránt fontos az információ-előállító, az információ-közvetítő és az információ-befogadó könyvtárak szerepe. Az ellátás hatékonysága érdekében a törvénynek ösztönöznie kell az együttműködési formákat, a könyvtárak közötti koordinációt és azt, hogy minél több magas színvonalú szolgáltatást nyújtó és megfelelő állománnyal rendelkező könyvtár legyen nyilvános.

Ugyanakkor a nem nyilvános, csupán egy réteget kiszolgáló könyvtárak szerepe is meghatározó lehet. Példa erre az iskolai könyvtárak jelentősége, amelyek lehetővé teszik a Nemzeti Alaptanterv követelményeinek elsajátítását, az általános műveltség megszerzését a könyvtárhasználati ismeretek alapján.

A rendszer szerves része a Magyar Elektronikus Könyvtár, melynek fejlesztésével megvalósítható a magyar virtuális gyűjtemény. Ez a gyűjtemény a már kialakult hálózati kapcsolatokkal szervesen illeszkedik a falak nélküli, nemzetközi virtuális gyűjteményekhez.

A hazai könyvtári ellátás rendszere a nemzetközi könyvtári információ ellátás része. A nemzetközi adatbázisokból való tájékoztatás biztosítása a hazai információ ellátás alapkövetelménye.

A rendszer működése és fejlesztése érdekében az ágazatilag felelős miniszternek könyvtárpolitikai koncepciókat és stratégiai fejlesztési terveket kell kiadnia, melyek megvalósítását állami támogatással kell biztosítani.

2. A rendszer elemei

2.1. Központi szolgáltatások

A rendszer működése szempontjából az államnak az alábbi központi szolgáltatásokat kell fenntartania:

2.1.1. A köteleespéldány-szolgáltatáson alapuló *könyvtárközi kölcsönzés* és az országos tároló könyvtár létrehozása és fenntartása:

e feladatot annak a *nemzeti gyűjtőkörű könyvtárnak* kell végeznie, amely folyamatosan kapta és kapja a köteleespéldányokat és felkészült az elektronikus dokumentumok könyvtárközi szolgáltatására is. Ez a Kossuth Lajos Tudományegyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára. Ez a könyvtár résztvesz a határon túl élő magyarok könyvtári ellátásában. Támogatja a határon túli, magyar állományú tudományos és közművelődési könyvtárakat, melyek az anyanyelvű kultúra oktatásának és ápolásának bázisai.

Emellett szakterületenként az országos szakkönyvtárak és az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak, területenként a megyei könyvtárak kötelesek a kapott köteleespéldányokon kívül saját állományukból is könyvtárközi kölcsönzést biztosítani.

2.1.2. Állami feladatként a rendszer működését garantáló szakmai tevékenységek

- a köteleespéldányok teljes körű gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése, elosztása,
- a nemzeti dokumentumtermés bibliográfiai számbavétele (a Magyar Nemzeti Bibliográfia összeállításával és hozzáférhetővé tételével, ill. szükség szerint egyéb módokon),
- lelőhelynyilvántartás,
- a nemzetközi szabványos dokumentum-azonosító számok meghatározása a hazai kiadványokra és az ezzel kapcsolatos nyilvántartások vezetése,
- közvetítő feladatok ellátása a nemzetközi könyvtárközi dokumentumellátásban,

- tájékoztatás a nemzetközi és hazai, könyvtári érdeklődésre számot tartó szolgáltatásokról és adatbázisokról,
- az országos könyvtári rendszer működésével kapcsolatos koordinatív, fejlesztési és kutatási feladatok ellátása,
- a könyvtári munkára és szolgáltatásokra vonatkozó szabványok, szabályzatok létrejöttének kezdeményezése és ezek kidolgozásában való részvétel,
- szakmai ajánlások, irányelvek megfogalmazása,
- könyvtári statisztikai adatszolgáltatás szervezése és feldolgozása,
- könyvtári továbbképzés és iskolán kívüli szakképzés,
- tanácsadás és módszertani szolgáltatás a könyvtárak és fenntartóik részére,
- a Magyar Elektronikus Könyvtár szervezésének és működésének támogatása,
- rendszeres tájékoztatás a különféle hordozókon megjelenő hazai dokumentumokról a könyvtárak állománygyarapításának támogatására,
- a könyvtár és tájékoztatásügy területén szakkönyvtár működtetése.

A könyvtárak szakmai tevékenységét segítő központi szolgáltatások ellátását a nemzeti könyvtár szervezetében kell ellátni, de a nemzeti könyvtár költségvetésében e feladatra elkülönített, más célra fel nem használható központi költségvetési forrásból. A központi szolgáltatások biztosítását egy, a művelődési és közoktatási miniszter irányításával működő felügyelő bizottság folyamatosan ellenőrzi.

2.2. Kötelezpéldány-szolgáltatás

2.2.1. A kötelezettség megállapítása

A belföldön előállított, továbbá a külföldön előállított és belföldön kiadott, minden típusú sajtótermékből (beleértve az elektronikus dokumentumokat is) a dokumentumok előállítóinak kötelezpéldányt kell szolgáltatniuk. A kötelezpéldányok számáról, elosztásának rendjéről, a kötelezpéldányban részesülő intézmények köréről végrehajtási jogszabály rendelkezik.

2.2.2. Szankció

A kötelezpéldány nem megfelelő szolgáltatása vagy ennek elmulasztása esetén a törvény szabálysértési szankciót állapít meg a szolgáltatási kötelezettségű szervezet vezetőjére.

A kötelezpéldány-szolgáltatást hibásan teljesítő szervezet a Ptk. szabályai szerint kártérítéssel tartozik az érintett könyvtárak.

2.3. Nyilvános könyvtárak

A könyvtári rendszer nyilvános tagjai: a nemzeti könyvtár, a lakóhelyi (községi, városi, fővárosi, megyei) könyvtárak, az e törvényben felsorolt országos szakkönyvtárak és országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak, továbbá mindazon könyvtár, melynek fenntartója vállalja és teljesíti az e törvényben meghatározott nyilvánosság követelményeit.

A nyilvános könyvtár alapkövetelményei:

- bárki számára hozzáférhető,
- alapcélkitűzését küldetésnyilatkozatban teszi közzé,
- állományát folyamatosan fejleszti,
- teljes állományát, valamint a könyvtár útján hozzáférhető más dokumentumokat és információkat a könyvtárhasználók rendelkezésére bocsátja,
- szakképzett könyvtárost alkalmaz,
- kizárólagosan könyvtári célú helyiséggel rendelkezik,
- a használók igényeinek megfelelően rendszeresen nyitva tart,
- a látogatók, könyvtárhasználók számára áttekinthető, közérthető tájékoztatást nyújt a könyvtár használatáról, szolgáltatásairól,
- állományának lehetőleg minél nagyobb részét szabadpolcon teszi hozzáférhetővé,
- gyűjteménye minél több szempontból fel van tárva,
- helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek.

Minden nyilvános könyvtárnak el kell látnia a következő *alapfeladatokat*:

- a küldetésnyilatkozatban közzé tett célkitűzés megvalósítása,
- az állomány építése (gyarapítása, selejtezése), feltárása, megőrzése, rendelkezésre bocsátása,
- tájékoztatás a könyvtár és a könyvtári információs rendszer állományáról és szolgáltatásairól,
- más könyvtárak és információs központok által szolgáltatott dokumentumok és információk közvetítése,
- részvétel a könyvtárközi dokumentumellátásban,
- az országos könyvtári rendszerben betöltött szerepből adódó feladatok ellátása,
- statisztikai adatszolgáltatás az Országos statisztikai adatgyűjtési program számára.

Az alapfeladatok köre az e törvényben rögzítettek és a fenntartó(k) igénye szerint bővítendő és bővíthető. A fenntartók a könyvtár számára egyéb, kiegészítő feladatokat is megállapíthatnak.

A nyilvános könyvtár alap- és kiegészítő feladatai ellátásához szükséges:

- a gyűjtemény,
- a gyűjtemény folyamatos építése,
- a gyűjtemény és a könyvtár szolgáltatásait igénybevevők számára más feladatok ellátását nem szolgáló, kizárólagos tér biztosítása,
- könyvtáros(ok) teljes, vagy részmunkaidőben történő foglalkoztatása.

A nyilvános könyvtár feladatainak ellátásához szükséges minimális feltételeket a művelődési és közoktatási miniszter rendeletben állapítja meg.

A nyilvános könyvtárakról a művelődési és közoktatási miniszter jegyzéket készít.

E nyilvántartásba felvétel nyerne azok a könyvtárak, amelyeknek fenntartói teljesítik a miniszter által meghatározott feltételeket.

A nyilvános könyvtár köteles közzétenni a könyvtár használati szabályzatát, melyben rögzíteni kell:

- a küldetésnyilatkozatban közzé tett célkitűzés megvalósításának módjait,
- a könyvtár alap- és kiegészítő szolgáltatásait,
- a könyvtárlátogatás és a helybeni alapszolgáltatások ingyenességét,
- a beiratkozási/regisztrációs díj mértékét, az ezek ellenében igénybevehető szolgáltatások körét és a térítéses szolgáltatásokat,
- a nyitva tartás rendjét.

A nyilvános könyvtár szolgáltatásai a térítés mértéke szerint:

- ingyenes helybeni alapszolgáltatások (a szabadpolcon hozzáférhető dokumentumok használata, az olvasói számítógépek rendeltetésszerű használata, információkérés a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól),
- beiratkozási/regisztrációs díj ellenében igénybevehető szolgáltatások,
- térítéses szolgáltatások.

A térítés mértékét a fenntartó hagyja jóvá, amely egyes szolgáltatások esetében nem haladhatja meg az ágazati miniszter által megállapított mértéket. A beiratkozási díj nem haladhatja meg az előző évben beszerzett dokumentumok átlagárának mértékét. A könyvtár a használati szabályzatban meghatározott módon a kölcsönzési határidő túllépéséért késedelmi díjat szedhet. A vissza nem szolgáltatott, vagy megrongált dokumentumokért kártérítést követelhet a könyvtárhasználótól, amelynek mértéke nem haladhatja meg a dokumentum egyenértékű pótlásának költségeit.

A könyvtárba beiratkozott könyvtárhasználó adatait a könyvtár köteles bizalmasan kezelni.

A nyilvános könyvtárban dolgozó könyvtárosokat 5 évenként szakmai továbbképzésben kell részesíteni. Az ehhez szükséges fedezetet a könyvtár költségvetésében biztosítani kell.

A nyilvános könyvtárak dokumentumaira nem a könyvtári tárgyakra vonatkozó leltározási szabályok érvényesek. A könyvtári állomány ellenőrzéséről, nyilvántartásáról és az állományból való törlésről szóló rendeletet módosítani kell.

A nyilvános könyvtárak állományuk minél nagyobb részét szabadpolcon bocsátják a használók rendelkezésére, állományuk jellegének függvényében.

A könyvtári állományt biztonságosan kell tárolni, megőrizni és gondoskodni kell a használatához szükséges védelmi feltételekről.

A gyűjteménybe került dokumentumok értéke az ún. gyűjteményi érték, mely nem azonos a gyűjteményben lévő dokumentumok értékével: megnövekszik a ráfordított könyvtári munka és a gyűjtemény együtteséből következő szellemi értékkel. E gyűjtemények kezelése, megőrzése, fejlesztése tehát különös figyelmet és felelősséget igényel a fenntartók részéről.

A nemzeti örökség részét képező könyvtári dokumentumok archiválása, restaurálása és konzerválása állami érdek, függetlenül a könyvtár nyilvánosságától. A muzeális dokumentumok védetté nyilvánítása során figyelemmel kell lenni a kulturális tárgyi örökség védelméről és a múzeumokról szóló törvény rendelkezéseire is.

2.4. A nyilvános könyvtárak fenntartóinak feladat- és hatásköre

A nyilvános könyvtár fenntartója a jogszabály keretei között:

- meghatározza a könyvtár gyűjtőkörét, alap- és kiegészítő feladatait,
- meghatározza a könyvtár használatára vonatkozó szabályokat, a nyitva tartás rendjét, a könyvtár alap- és kiegészítő szolgáltatásait,
- jóváhagyja az adott könyvtárnak az országos könyvtári rendszerben betöltött szerepéből adódó feladatait és e feladatokra támogatást igényel „A nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű címből,
- stratégiai fejlesztési koncepciója és a könyvtár küldetésnyilatkozata alapján kialakítja a könyvtár működésére, fejlesztésére vonatkozó elképzeléseit,
- gondoskodik az állomány biztonságos tárolásához, megőrzéséhez és használatához szükséges védelmi feltételekről, meghatározza az állomány kezelésének szabályait és engedélyezi a dokumentumok törlését,
- biztosítja a könyvtár alap- és kiegészítő feladatainak ellátásához szükséges pénzügyi forrásokat és a technikai hátteret,
- ellenőrzi és az Országos Szakértői Névjegyzékben szereplő szakértők bevonásával vizsgálja a könyvtár tevékenységét,
- biztosítja a könyvtár szakmai önállóságát.

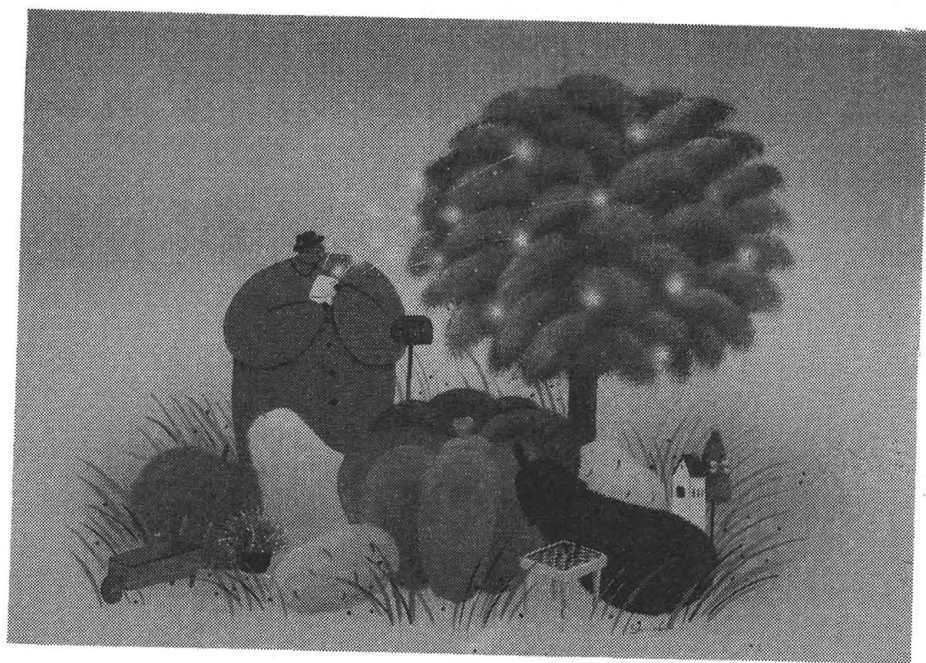
A lakóhelyi könyvtárak fenntartói szempontból egységes, homogén csoportot alkotnak. Ezért a rájuk vonatkozó speciális előírásokat külön meg kell fogalmazni:

A községi, városi, megyei jogú városi önkormányzat önállóan, társulás tagjaként, más önkormányzattal, vagy más nyilvános könyvtár fenntartójával kötött megállapodás, vagy más nyilvános könyvtárral kötött szerződés alapján gondoskodik a lakóhelyi általános nyilvános könyvtári szolgáltatás biztosításáról.

A helyi kisebbségi önkormányzat e feladat ellátásáról véleményt alkothat, a feladat ellátására javaslatot készíthet, illetve e feladat ellátására megállapodást köthet.

Községi önkormányzatok a lakóhelyi könyvtári ellátás feladatát általános művelődési központ, közös igazgatású közművelődési intézmény, vagy ún. kettős funkciójú, közös iskolai és községi könyvtár keretében is elláthatják, ha a községi könyvtár alapfeladatainak ellátásához szükséges feltételeket e szervezeti keretek között is biztosítani tudják. A művelődési és közoktatási miniszter által rendeltetben közzétett minimális feltételek biztosítása esetén a községi önkormányzatok a könyvtár jogi státuszától és gazdálkodási jogkörétől függetlenül is igényelhetik a központi költségvetés támogatását.

A városi és megyei jogú városi önkormányzatok az önkormányzati törvény alapján csak közigazgatási határukig felelősek a lakosság ellátásáért. Ez a gyakorlatban természetesen nem ilyen egyértelmű, hiszen a városok kialakulását, történelmi szerepét alapvetően mindig az adott tájegység körzetközponti feladatainak ellátása határozta meg. Szakmai szempontból jelenleg a városi könyvtárak a lakóhelyi könyvtári ellátás intézményhálózatának gerincét képezik. A városi könyvtárak fenntartása és fejlesztése tehát a könyvtári rendszer szempontjából nem lehet csak a városi önkormányzatok belügye: vagy az önkormányzati törvény módosításával, vagy központi támogatás segítségével biztosítani kell, hogy a vá-

rosi könyvtárak saját szolgáltatásaikat kisugározzák, a rendszer szolgáltatásait pedig közvetítsek a városkörnyék polgárai felé.

A megye területén a könyvtári szolgáltatás megszervezése a megyei önkormányzat feladata. E közszolgáltatás ellátása csak megfelelő gyűjteményi háttérrel, technikai felszereléssel és szakképzett munkatársakkal végezhető, ezért a megyei önkormányzat megyei könyvtárt tart fenn, amely alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan gazdálkodó önkormányzati költségvetési szerv.

A megyében működő lakóhelyi könyvtári ellátást nyújtó könyvtárak együttműködésének elősegítésére a megyei önkormányzat megyei könyvtári alapot hoz létre.

A megyei könyvtár székhelye szerinti település önkormányzata, vagy más típusú (pl. felsőoktatási) könyvtár fenntartója kezdeményezheti, hogy a megyei könyvtár közös fenntartására, fejlesztésére és irányítására megállapodást kössön a megyei önkormányzattal.

A megyei önkormányzat a megyei könyvtár székhelye szerinti települési önkormányzat kérésére a megyei könyvtár fenntartását, fejlesztését és irányítását a települési önkormányzatnak – legalább hároméves időtartamra – átadhatja, ha a megelőző négy év átlagában a településen lakóhellyel rendelkező lakosok közül került ki a könyvtár szolgáltatását igénybe vevők többsége. A megyei könyvtár átadását, átvételét megállapodásban kell rögzíteni. E megállapodásban részletesen ki kell térni a területi feladatok ellátásának további biztosítására is.

A fővárosi önkormányzat a lakóhelyi könyvtári ellátás szempontjából önállóan gyakorolja a helyi önkormányzatokat megillető feladat- és hatásköröket. Ennek alapján fővárosi könyvtárt tart fenn, amely alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan gazdálkodó önkormányzati költségvetési szerv.

A kerületi önkormányzatok véleményezik a könyvtári ellátás megvalósítását és a kerületi könyvtárak működtetésére, fejlesztésére javaslatot tesznek a fővárosi közgyűlés részére. A kerületi önkormányzatok támogathatják a kerületi könyvtárak működését és fejlesztését. E támogatásokat a fővárosi könyvtár vezetésének az adott kerület könyvtári ellátására és a központi információs és ellátó rendszer kialakítására, fejlesztésére kell fordítani.

3. Irányítás, felügyelet és finanszírozás

A nyilvános könyvtárak vonatkozásában irányítási hatáskörrel rendelkezik a parlament, a kormány, a művelődési és közoktatási miniszter és az adott könyvtár fenntartója.

Az irányítási hatáskörre vonatkozóan a törvényben felhatalmazásokra van szükség kormány- és ágazati rendeletek kiadására.

Felügyeletre vonatkozó szabályok szükségeselek:

- a szakminiszter számára, mert felügyeleti jogkört kell gyakorolnia az önkormányzatok, felsőoktatási, közoktatási intézmények, más főhatóságok, egyházak és más jogi személyek által fenntartott könyvtárak szakmai munkáját illetően. Ez törvényességi és szakmai felügyelet. A törvényességi felügyelet kiterjed a jogszabályok betartására, a szakmai felügyelet pedig a szakmai követelmények és normatívák betartására, szakértők alkalmazásával a könyvtárak szakmai tevékenységének értékelésére is.
- a fenntartói felügyelet kiterjed a jogszabályok, szakmai és egyéb előírások betartására, a fenntartó előírásainak betartására, amely a pénzügyi ellenőrzést is magában foglalja, kiterjedve az ésszerű gazdálkodás ellenőrzésére is. Ide tartozik a munkaügyi, munkavédelmi, biztonsági és egyéb szempontú ellenőrzés is.

A felügyeletre vonatkozó szabályok már magukban foglalják az ellenőrzés jogkörét is. Önálló ellenőrzési jogosítvány megállapítása szükséges lehet a pénzügyi irányítás igénye szerint a speciális, könyvtári területre vonatkozó fejlesztési célú pénzeszközök szétosztásának, felhasználásának ellenőrzésére.

A szakmai ágazati felügyeleti tevékenységet a művelődési és közoktatási miniszter végzi. E feladatát szakértők bevonásával látja el. Ennek érdekében Országos Szakértői Névjegyzéket készít.

Kiemelkedő szerepkörének megfelelően a törvény külön rendelkezik a nemzeti könyvtár irányításáról. A könyvtár irányítását a művelődési és közoktatási miniszter látja el az e célra létrehozott, a szakmai és civil szervezetek részvételével működő testület segítségével.

A nyilvános könyvtári ellátás rendszerének működtetése, fejlesztése állami feladat, *finanszírozása* az alábbiak szerint történik.

A nyilvános könyvtárnak rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel. A nyilvános könyvtár a fenntartó(k) által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik feladatainak ellátásáról.

A nyilvános könyvtár fenntartási, működési és az állomány gyarapítását szolgáló költségeit az évente összeállított és a fenntartó(k) által megállapított költségvetésben kell előíranyozni. Szintén az éves költségvetésben kell előíranyozni

a könyvtár alap- és kiegészítő feladatainak végzése során keletkező bevételeket is. Az állomány gyarapítását szolgáló költségeket az éves előirányzat elfogadásakor külön tételként a fenntartónak jóvá kell hagyni és a felhalmozási kiadások között kell szerepeltetni.

A könyvtár – ha nem sérti alap- és kiegészítő feladatainak ellátását – anyagi hasznosításra irányuló tevékenységet is folytathat. Olyan szabályozást kell kialakítani, amely ösztönzi a könyvtárat az e tevékenységből származó bevételének növelésére.

Intézményi finanszírozás:

- közvetlenül, vagy közvetve állami fenntartású könyvtárak (nemzeti könyvtár, az e törvényben felsorolt országos szakkönyvtárak) esetében az éves központi költségvetés megfelelő fejezetében az intézmény fenntartás címében,
- az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak esetében a felsőoktatási finanszírozási rendszer szerkezetét követve, a felsőoktatási intézmény költségvetésében kell meghatározni a normatív finanszírozási keretet, a létesítményfenntartási előirányzatot és a programfinanszírozási fejlesztési keretet,
- az önkormányzati fenntartású könyvtárak esetében a központi költségvetés a lakóhelyi általános nyilvános könyvtár fenntartója (fenntartói) részére egyrészt normatív költségvetési hozzájárulást biztosít, másrészt a Belügyminisztérium központosított előirányzatai között *érdekeltség-növelő támogatásként* a könyvtárak előző évi állománygyarapítási keretének 25%-át biztosítja.
- az egyéb könyvtárak fenntartóik támogatásán túl nyilvános könyvtári feladatvállalásuk függvényében központi támogatásra tarthatnak igényt a „Nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű (új) cím terhére.

A rendszer finanszírozása:

Egyrészt a „Nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű címből, másrészt a nemzeti könyvtár költségvetésében elkülönített, a rendszer működését szolgáló keretből történik.

A „Nyilvános könyvtári ellátás biztosítása” MKM fejezeti kezelésű cím fedezetet nyújt:

- a magyar dokumentum-termés beszerzésére azon (a nyilvános könyvtári ellátás rendszerében résztvevő) kiemelt könyvtárak számára, amelyek nem részesülnek a köteleespéldány-elosztásból,
- a könyvtárak közötti könyvtárközi kölcsönzés postai költségeire,
- azoknak a könyvtáraknak a támogatására, amelyek vállalják a nyilvános könyvtári működtetést, fenntartójuk érdekkörén túl is, és ezért többlet kiadásai vannak,
- a nyilvános könyvtárak állománybeszerzésének érdekeltség-növelő támogatására,
- azoknak a nem nyilvános (elsősorban egyházi) könyvtárak állományvédelmének a támogatására, amelyek jelentős nemzeti, kulturális dokumentum-

vagyont őriznek, de fenntartóik jelenleg még nem tudják azokat nyilvános könyvtárként működtetni,

- a megyei önkormányzat által a normatív finanszírozásból létrehozott megyei könyvtári alap a területi könyvtári ellátás megvalósítását biztosítja. Az alapból kell finanszírozni az e feladatban részt vállaló városi és községi önkormányzatok könyvtárainak tevékenységét.

A rendszer működését garantáló szakmai tevékenységek finanszírozása:

- a nemzeti könyvtár költségvetésében kell előirányozni, elkülönített, más célra fel nem használható keretként.

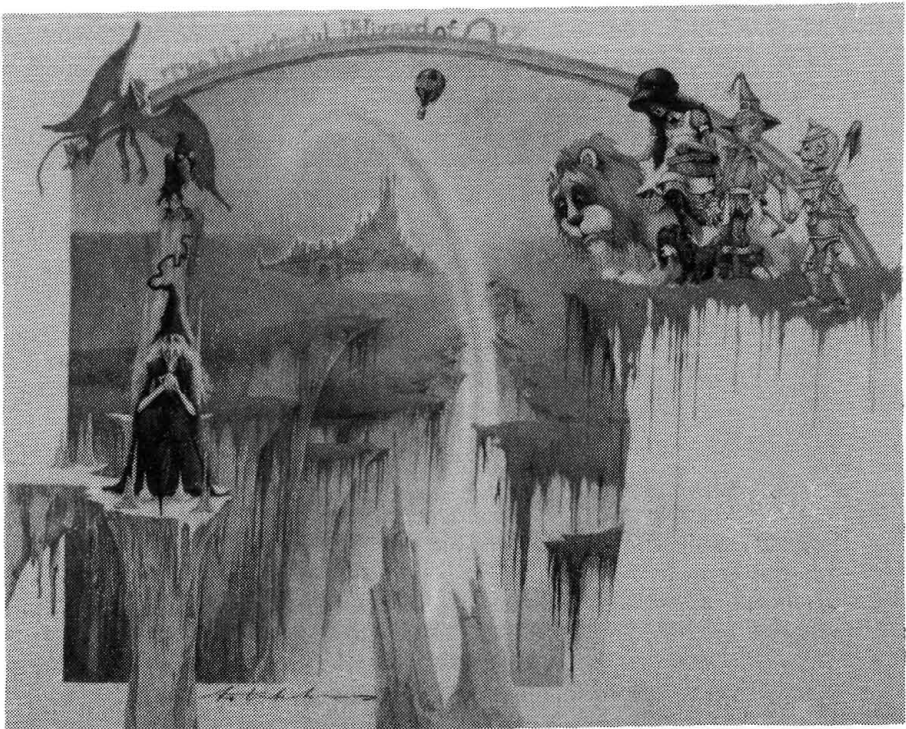
IV. A nemzeti könyvtár

Fenntartója a magyar állam. A fenntartói jogok és kötelezettségek gyakorlója a művelődési és közoktatási miniszter.

A nemzeti könyvtár neve: Országos Széchényi Könyvtár.

A nemzeti könyvtár alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan gazdálkodó állami költségvetési szerv.

Alapító okirata tartalmazza: küldetési nyilatkozatát, az alapító és a fenntartó nevét, gazdálkodási jogkörét, alap- és kiegészítő feladatait, gyűjtőkörét, gyűjteményi értékét, különgyűjteményeit, a feladat ellátását szolgáló vagyont, a vagyont

feletti rendelkezés jogát, a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat és a könyvtár vezetője feletti munkáltatói jogok gyakorlójának megnevezését.

A nemzeti könyvtár gyűjteménye a kulturális örökség része, ezért tevékenységére és használatára a nyilvános könyvtárakétól eltérő szabályok érvényesek.

A nemzeti könyvtár alapfeladatai:

- a hungarika teljességre törekvő gyűjtése és regisztrálása, a hungarikának minősülő, kulturális, vagy tudományos értékű, a különgyűjteményekbe tartozó egyedi dokumentumok gyűjtése, feltárása, megőrzése,
- állományának archiválása és védelme,
- a hazai és külföldi adatbázisokhoz való hozzáférés biztosítása,
- az állomány helybeni használatának biztosítása az archiválási és gyűjteményvédelmi szabályok betartásával,
- hatósági feladatok ellátása:
  - az állományában lévő dokumentumokról hitelesített másolatok készítése,
  - a kulturális örökség részét képező könyvtári dokumentumok és könyvtárak védetté nyilvánítása, nyilvántartása és külföldre vitelének engedélyezése.

A rendszer működését garantáló szakmai tevékenységek ellátását a nemzeti könyvtár szervezetében kell végezni.

V. Szakterületi könyvtári ellátás

1. A szakterületi könyvtári ellátást nyújtó könyvtárak feladatai

E feladatot a közvetlen állami fenntartású országos szakkönyvtárak és az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak látják el, fenntartójuk közvetve, vagy közvetlenül a magyar állam.

E könyvtárak az erőforrásaik hatékonyabb hasznosítása érdekében az országos szakirodalmi és információs feladataik ellátására társulásokat hozhatnak létre. Működésükre a nyilvános könyvtárakra vonatkozó szabályok érvényesek.

Alapfeladataik a nyilvános könyvtárak általános alapfeladatain túl:

- az állomány leíró és tárgyi feltárása (OPAC),
- más könyvtárak és információs központok adatbázisainak közvetítése,
- az országos könyvtári és információs rendszer szakterületi központjaként gyűjteményével, technikai felszerelésével, szakembereivel a szakterületi közszolgáltatás biztosítása,
- az adott tudomány, szakterület szakirodalmi információ-ellátásának szervezése, információ szolgáltatás biztosítása a világ szakirodalmi információs adatbázisaiból,
- szakterületi OPAC, lelőhelynyilvántartás szervezése (a szakterület könyvtárainak együttműködésével),
- szakterületi kutatás-nyilvántartás, on-line adatbázis létesítés,

- dokumentumok szolgáltatása, szakirodalmi információk szétsugárzása,
- szakterületi kötelespéldány megőrzése, feltárása és szolgáltatása,
- könyvtárközi kölcsönzés,
- együttműködés a szakterület nemzetközi könyvtári és információs intézményeivel,
- együttműködés a hazai könyvtári ellátás rendszerre alakításában és rendszerkénti üzemeltetésében,
- tanácsadás a szakterületen együttműködő könyvtárak és fenntartók számára,
- a szakterület nyilvános könyvtáiról a statisztikai adatszolgáltatás szervezése,
- a szakterületi könyvtárosok továbbképzésének szervezése.

2. Az országos szakkönyvtárak és az országos szakkönyvtárként működő felsőoktatási könyvtárak felsorolása

A felsorolást a törvény melléklete tartalmazza.

VI. Lakóhelyi és területi könyvtári ellátás

1. Lakóhelyi könyvtári feladatok

A lakóhelyi (községi, városi, fővárosi) könyvtár általános gyűjtőkörű nyilvános könyvtár, amely tartalmi összetételében és az információhordozók formai változatosságában igazodik a helyi igényekhez, de az országos könyvtári és információs rendszer tagjaként biztosítja az állampolgárok számára a más könyvtárakban és információs központokban tárolt információkhoz és információhordozókhoz való hozzáférést is.

A lakóhelyi könyvtár alapító okirattal létesített jogi személy és önállóan, vagy részben önállóan gazdálkodó költségvetési szerv.

Az alapító okirat tartalmazza az alapító(k) és a fenntartó(k) nevét, címét, társult fenntartók esetében a működtető nevét és címét is, a könyvtár típusát, nevét, címét (székhelyét), gazdálkodási jogkörét, alap- és kiegészítő feladatait, gyűjtőkörét, a gyűjteményi értéket, különgyűjteményeinek, letéteinek, fiókkönyvtárainak megnevezését, a feladat ellátását szolgáló vagyont, a vagyon feletti rendelkezés jogát, a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat és a könyvtár vezetője feletti munkáltatói jogokat gyakorló megnevezését.

1.1. A községi könyvtár

Alapfeladata, hogy az állampolgár számára hozzáférést biztosítson a könyvtári rendszer egészének szolgáltatásaihoz a nyilvános könyvtári feladatok ellátásával. Szolgáltatásait a helyi igényeknek megfelelően kell kialakítani és bővíteni. Állományának összetételével segítenie kell a fenntartó és az állampolgárok tájékoztatását a közhasznú és az állampolgári jogok gyakorlásához szükséges információkkal és biztosítani kell az önművelést, a szórakozást és a kikapcsolódást.

1.2. A városi és fővárosi könyvtár

A nyilvános könyvtárak általános feladatain túl ellátja az alábbi alapeladatokat is:

- a helyismereti, helytörténeti információk gyűjtése, feldolgozása, szolgáltatása, a helytörténeti kutatás segítése,
- a könyvtárhasználók életkori, egészségügyi, szociális, társadalmi helyzetéből és nemzetiségéből adódó speciális információs igények kielégítése, kiemelten a gyermekek könyvtári szolgálatának ellátása,
- saját állományáról on-line adatbázis építése,
- különgyűjtemények gondozása,
- a helyi közérdekű információk és önkormányzati, kisebbségi önkormányzati dokumentumok gyűjtése és hozzáférhetővé tétele,
- az önkormányzat, a helyi kisebbségi önkormányzat képviselő-testülete számára tájékoztató és információs anyagok készítése,
- a művelődést, szórakozást, kikapcsolódást, az önművelést, átképzést, az egzisztenciális kérdések megoldását segítő információk, dokumentumok gyűjtése és hozzáférhetővé tétele,
- együttműködés a település és a körzet oktatási, közművelődési és közgyűjteményi intézményeivel.

A városi/fővárosi könyvtár kiegészítő feladatai lehetnek különösen:

- művelődő, önképző és társaskörök, kisközösségek, könyvbarátkörök, olvasótáborok szervezése, működtetése, támogatása,
- kiállítások, kulturális rendezvények, tanfolyamok, helyi, területi és országos versenyek szervezése,
- a lakóhelyi, területi közgyűjtemények létrejöttének és hozzáférhetővé tételének elősegítése,
- a lakóhelyi és területi sajtótermékek, rádió- és televízió stúdiók létrejöttében és működésében való közreműködés,
- iskolai könyvtári feladatok ellátása (e feladatok ellátását biztosító feltételek megléte esetén),
- körzeti jellegű közszolgáltatás ellátása, ennek érdekében a gyűjtemény és a szolgáltatások körzeti igény szerinti alakítása,
- nemzetiségi báziskönyvtári ellátás biztosítása.

A fővárosi könyvtár a városi könyvtári alapeladatokon túl ellátja a megyei könyvtár feladatait is, azzal a különbséggel, hogy nem önálló könyvtárak együttműködését, hanem minden kerületre kiterjedő szervezeti egységek munkáját szervezi és központi ellátó rendszert működtet. Hálózata keretében látja el a következő feladatokat:

- nemzetiségi könyvtári ellátás,
- adatbázisok hozzáféréseinek biztosítása,
- szaktanácsadás,
- képzés és továbbképzés,
- könyvtártechnikai és állományvédelmi szolgáltatások,
- statisztikai adatszolgáltatás.

2. A területi könyvtári ellátást nyújtó megyei könyvtárak

A megyei könyvtárnak a nyilvános könyvtárak általános alapfeladatai és a városi/fővárosi könyvtár alapfeladatai mellett a következő területi feladatokat kell ellátnia:

- az országos könyvtári és információs rendszer megyei alrendszerének központjaként gyűjteményével, technikai felszerelésével, szakembereivel területi közszolgáltatás biztosítása, együttműködés a hazai könyvtári ellátás rendszerre alakításában és rendszerkénti üzemeltetésében,
- a területen működő nyilvános könyvtárak együttműködésének szervezése, támogatása,
- a megyei közgyűlés, az országos kisebbségi önkormányzat számára tájékoztató és információs anyagok készítése,
- együttműködés megyei, országos és nemzetközi oktatási, kulturális intézményekkel, szervezetekkel, megyei, országos és nemzetközi kulturális rendezvények szervezése, koordinálása, segítése,
- könyvtárközi kölcsönzés,
- nemzetközi, országos és megyei információs szolgáltatás és közvetítés,
- megyei helyismereti gyűjtemény gondozása, helytörténeti publikációk megjelenésének támogatása,
- a megyei kötelempéldány megőrzése, feldolgozása, szolgáltatása,
- szaktanácsadás a megye területén működő nyilvános könyvtárak és fenntartóik részére,
- a könyvtári szolgálattal összefüggő kutatások szervezése,
- könyvtárosok képzésének, továbbképzésének szervezése,
- a megye nyilvános könyvtáiról a statisztikai adatszolgáltatás szervezése,
- vonzáskörzetében igény esetén központi ellátórendszer működtetése,
- a megye nemzetiségi lakosainak könyvtári ellátása,
- könyvtár-technikai szolgáltatások (kötészet, sokszorosítás, szállítás stb.) koordinálása, ill. biztosítása, az állomány beszerzésével, feldolgozásával, védelmével, restaurálásával, az információk kezelésével és közvetítésével kapcsolatos tanácsadás és segítségnyújtás biztosítása (pl. adatbázisépítés, kiadványszerkesztés stb.),
- a megye nyilvános könyvtáraiban alkalmazott integrált könyvtári szoftverek betanítása, karbantartása, ezek fejlesztésére javaslatok kidolgozása, az országos könyvtári információs rendszerhez való csatlakozás elősegítése.

VII. A könyvtári alkalmazottak

A könyvtárost megilleti az a jog, hogy személyét a könyvtáros társadalom tagjaként megbecsüljék, személyiségi jogait tiszteletben tartsák, könyvtáros-informatikus tevékenységét értékeljék, elismerjék.

A könyvtárak e törvényben meghatározott szakmai feladatait a művelődési és közoktatási miniszter által meghatározott szakképesítéssel rendelkezők (könyvtárosok, könyvtáros-asszisztensek, informatikusok, szaktájékoztatók stb.) végzik.

A könyvtáros felsőfokú végzettségű szakember.

A könyvtár feladatainak ellátásában gazdasági, ügyviteli, műszaki, kisegítő és más alkalmazottak vesznek részt.

A könyvtárban végzett munka jellegén, illetve természetén nem változtat az a körülmény, hogy a könyvtárnak ki a fenntartója. A nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtárak, a felsőoktatási, közoktatási intézmények és az önkormányzatok által fenntartott könyvtárak alkalmazottaira a közalkalmazotti törvényt kell alkalmazni. Az egyházak, egyéb jogi személyek, gazdasági szervezetek által működtetett könyvtárak dolgozóira e törvény hatálya nem terjed ki, foglalkoztatásuk a Munka Törvénykönyve alapján történik.

A könyvtárban az alkalmazás feltétele, hogy az alkalmazott:

- rendelkezzen a munkakörére előírt iskolai végzettséggel, szakképesítéssel,
- cselekvőképes legyen.

A könyvtáros az állami feladat ellátása keretében végzett tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy.

A könyvtáros 5 évenként köteles szakmai továbbképzésben részt venni. A továbbképzésben résztvevő, tanulmányait sikeresen befejező könyvtárost anyagi elismerésben kell részesíteni.

A könyvtárosnak joga, hogy részt vegyen intézménye munkatervének összeállításában, ugyanakkor teljes felelősséggel tartozik a rábízott feladatok ellátásáért.

A könyvtárost munkájához hozzátartozó tájékozódása, információ szerzése érdekében kedvezményezettség illeti meg a közpénzekből fenntartott művelődési intézmények látogatásakor, illetve állami forrásból szervezett tanácskozássokra, rendezvényekre való belépéskor. A kedvezményezettség körét és mértékét a művelődési és közoktatási miniszter állapítja meg.

A társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek településein a könyvtár vezetőjét és szakalkalmazottját havi illetményén és egyéb kötelező vagy adható pótlékain túl kötelező járandóságként területi pótlék illeti meg.

VIII. Zárórendelkezések

1. **Értelmező rendelkezések**
2. **Hatálybalépés**
3. **Átmeneti rendelkezések**
4. **A művelődési és közoktatási miniszter felhatalmazása végrehajtási szabályok, szakmai követelmények és normatívák kiadására**
5. **A törvény által érintett jogszabályok változása**

Budapest, 1996. november 27.